

Potkraj godišta ne nalazimo radova koji bi se izravno odnosili na teritorij otoka Krka, ali još uvijek ima važnih studija i prikaza koji su od velikog značenja za turizam na Krku. Ovamo ulaze dvije radnje:

Anonimus (M. I.), »STANJE I PROBLEMATIKA LOVNOG TURIZMA U SR HRVATSKOJ« (12, str. 9—13), u kojem se specijalno i podrobno podvrgava analizi pitanje komercijalnog lova (inače naročito važnog za Krk i područje Malinske), koji je od novijeg vremena privukao interes talijanskih lovaca. Treba imati u vidu da prema procjeni Međunarodnog lovnog savjeta (»CIC«) u Parizu danas ima: u Italiji preko 1,600.000, u Francuskoj oko 2,000.000, a u Zapadnoj Njemačkoj oko 500.000 lovaca. Od posrednih činilaca, koji mogu utjecati na interes i odluku lovaca kamo da krenu u lov, autor analizira: a) blizinu tržišta, b) ugostiteljske usluge, c) prijevoz, d) trgovačku robu i suvenire, e) pregled lovačke potrošnje po lovcu (u dolarima): opće turističku potrošnju (58,8), lovne usluge i takse (35,3) i samu divljač, tj. odstrel i meso, a eventualno i trofej (47,—). Mjesečna distribucija lovno-turističkog prometa daje slijedeći shematski pregled u procentima: I (8^{0/0}), II (—), III (—), IV (—), V (—), VI (10^{0/0}), VII (—), VIII (7^{0/0}), IX (7^{0/0}), X (20^{0/0}), XI (36^{0/0}), XII (12^{0/0}). U posebnom poglavlju autor razmatra organizaciju lovnog turizma, koju bi trebalo urediti i postaviti na čvrste osnove, jer su — kako je poznato — lovci najkvalitetnija kategorija u našem turističkom prometu.

Interesantan rad objavljuje I. Bujan pod naslovom: »PLARIMOR — OD PROJEKTA DO REALIZACIJE« (12, str. 14—17), koji se odnosi na planinsko zaleđe grada Rijeke. U radnji se obrađuje razvoj turističko-rekreaciono-sportske zone (zračna udaljenost od Rijeke ccá 14 km) u trokutu Platak-Risnjak-Jadransko more. Ovdje je praktično u jednom danu moguće doživjeti tri godišnja doba: ljeto na obali i Kvarnerskom otočju, jesen na Platku, a zimu na masivu Hrv. Snježnika (1506 m). Raspravna materija obuhvaća slijedeća poglavlja: **Prva etapa Plarimora** (makrolokacija, gravitacione zone, karakteristike koncepcije i izgradnja infrastrukture koja je gotovo u cijelosti riješena) i **Druga etapa Plarimora** (investicioni objekti druge etape, izvod iz ekonomskog proračuna s ukupnom preliminarnom svotom od 51,9 milijuna din). Na kraju radnje uz posebne su napomene izneseni direktni i indirektni efekti ove investicije.

Stjepan Frančiković

ČASOPIS ZA SUVREMENU POVIJEST I—II, Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb 1969.

Sistematsko znanstveno istraživanje odlučujućih faktora najnovije hrvatske povijesti — radničkog pokreta, Komunističke partije, oslobodilačkog rata i socijalističke revolucije — u težištu je orijentacionog i perspektivnog programa Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske. Nizom značajnih publikacija što ih povremeno izdaje, ova znanstvena ustanova (osnovana 1. X 1961) upoznaje nas s tekućim rezultatima svog rada. Nisu ostali nezapaženi ni monografski i drugi prilozi ranije periodične publikacije »Putovi revolucije«, koja je do kraja 1967. god. izlazila u 3—4 broja godišnje. »Putovi revolucije« trebali bi od 1969. god. da budu predstavljeni u reorganiziranom obliku kao novopokrenuta periodična publikacija (s dva izdanja godišnje) — »Časopis za suvremenu povijest«. Uređivački odbor ima namjeru da okuplja poznate znanstvene radnike, da otvara svoje stranice mladim historičarima i da objavljuje iz svih osnovnih povijesnih područja priloge vremenski ograničene na razdoblja od sredine 19. st. dalje, ali s težištem na 20. stoljeću i u prvom redu na hrvatsku povijest. Također će nastojati razviti znanstvenu kritiku i sistematski objavljiva-

vati bibliografiju. Naša historiografija dobila bi tako novu, prijeko potrebnu publikaciju.

Prvi broj Časopisa (I—II 1969), sa 283 stranice, formata 17 × 34, koji se upravo pojavio, ureden je u 6 rubrika: Rasprave i članci (I), Izvještaji o znanstvenim rezultatima (II), Ocjene i prikazi (III), Časopisi (IV), Iz znanstvenih ustanova (V) i Bibliografija (VI). Osnovna je prva rubrika sa četiri priloga (7—138. str.).

Prilog asistenta IHRPH Bosiljke Janjatović, »Sindikalni pokret u Hrvatskoj u razdoblju 1933—1936. s obzirom na politiku KPJ«, zaslužuje poseban osvrt i pažnju, jer govori o jednom vrlo značajnom razdoblju radničkog pokreta, »kada poslije uvođenja šestojanuarske diktature 1929. radnička klasa u Jugoslaviji i Hrvatskoj nema nijedne legalne političke stranke pomoću koje bi mogla aktivno sudjelovati u političkom životu«, a zabranjen je i rad Nezavisnim sindikatima u kojima je KP imala odlučujući utjecaj. U datim uvjetima — srpnja 1932 — nakon stanovitog kolebanja rukovodstva — KPJ donosi odluku o upućivanju svojih članova u socijalistički orijentirane sindikate (URSSJ, u prvom redu) koji su bili neometani od režima. Pokretanjem radničkih zahtjeva i borbom za bolje radne i materijalne uvjete, pretvarali su ih u klasno-borbene radničke organizacije i preuzimali vodeće pozicije u njima. God. 1936. komunisti i njihovi simpatizeri uspjeli su preuzeti u svoje ruke i Pokrajinsku upravu URSSJ-a za Hrvatsku i Slavoniju. Ali, osim klasnih sindikata (URSSJ-a i ORS-a) u istom razdoblju djeluju i sindikati (JUGORAS) koji su pod utjecajem režimske stranke, poslodavačke sindikalne organizacije (JNRS), te HRS (obnovljen 1935, od Hrvatske seljačke stranke) i još neke, koje također, iako ne sa većim utjecajem, okupljaju radnike. Komunisti pokušavaju prvo ostvarenjem ideje jedinstva unutar URSSJ-ovih organizacija, a zatim i šire. Nakon neuspjelih pregovora sa socijalistima, koji ih i prokazuju policiji, pitanje organizacionog ujedinjenja ostavlja otvoreno, a u svakodnevnom radu orijentiraju se na akciono jedinstvo.

Dokumentiranu analizu svih značajki problema autor dijeli po slijedećim podnaslovima: Ekonomski i socijalni položaj radnika, Stav KPJ prema radu u sindikatima i postepeno jačanje komunista u URSSJ-ovim organizacijama, Opći radnički savez i njegov odnos prema drugim sindikalnim organizacijama, Obnavljanje Hrvatskog radničkog saveza i Ostale sindikalne organizacije.

»Prilog proučavanju djelatnosti ustaša do 1941« također ima težište na razdoblju poslije šestojanuarske diktature 1929. godine. Njegov autor Jelić-Butić Fikreta dala je uspjeli zaokruženi prikaz temata u ovom razdoblju. Uslijedio je nakon nekoliko već objavljenih zasebnih priloga i obrade širih i složenijih pitanja iz historije unutrašnje i vanjske politike bivše Kraljevine Jugoslavije. Podloga mu je i niz dokumenata koje u fusnotama navodi. Još prije organizacionog oformljenja ustaškog pokreta uočava terorističke tendencije njegovih glavnih aktera, kada se u okviru Hrvatske stranke prava (poznatije pod imenom »frankovci«) osnivaju (1926) ilegalne omladinske grupe »Hrvatske pravaške revolucionarne omladine« — HPRO. Njima se pred sam odlazak u inozemstvo koristi kasniji ustaški poglavnik, tadašnji tajnik stranke, Ante Pavelić, radi organiziranja ilegalnih političkih akcija u zemlji. Sam pokret »Ustaša — hrvatski oslobodilački pokret« Pavelić oformljuje u Italiji 1930. »Ustav« i »Načela«, čiju sadržinu autor analizira, najrječitije govore o karakteru pokreta, zamišljenog organizaciono po uzoru na fašistički i nacionalsocijalistički pokret. Vojno-organizirane formacije uvježbavaju se za diverzije u Jugoslaviji. Osnivaju se i logori. Akcija se prenosi i u neke druge zemlje u kojima živi veliki broj ekonomskih emigranata iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, te u Njemačku i Mađarsku u kojima se ovaj pokret podržava. U Hrvatskoj se jače infiltriraju poslije atentata u Marseille-u (1934) i potpisivanja beogradskih ugovora (1937). Uspijevaju osnovati i neka društva i proširiti svoju legalnu i ilegalnu štampu. Pored »Uzdanice« u 1940, koja osniva svoje podružnice po cijeloj Hrvatskoj i organizira ilegalne »rojeve« — veću aktivnost razvija još ilegalno terorističko društvo »Matija Gubec«. Zauzimaju pozicije u raznim organizacijama i administraciji banovinskog aparata, izdaju listove

(»Hrvatski narod«), umnožavaju letke i dr. Približavanjem ratne opasnosti pojačavaju negativnu propagandu, ističući neminovnost sloma Jugoslavije, bacaju letke i parole kojima odvrćaju narod od otpora i neprestano ističu granice buduće »NDH«, da bi u potpunosti nacionalnoj izdaji dočekali 1941.

»Organizacija i rad Pokrajinskog i Mjesnog odbora narodne pomoći u Zagrebu 1941—1942« — treći prilog, rad asistenta IHRPH Lengel-Krizman Narcise, potiče šira istraživanja. Ograničava se, uglavnom, na organizaciju i rad Narodne pomoći u Zagrebu, pošto u gradu tada i Pokrajinski odbor najjače ispoljava svoj utjecaj, a u radu se oslanja na mjesnu partijsku organizaciju. Veze Pokrajinskog odbora sa organizacijama NP u drugim mjestima Hrvatske — Karlovcu, Varaždinu, Delnicama, Sisku, Osijeku, Krapini, Crikvenici, Kraljevici, Virovitici, Slavanskom Brodu i još nekima — autor samo uzgred spominje. Širu pažnju privlači i prikaz organizacije i najznačajnijih rezultata djelatnosti odbora za posebne sektore djelovanja NP, kao što su bili: Odbor za pomoć španjolskim dobrovoljcima poznat kao »Španski komitet«, Odbor za logore i zatvore, tzv. »Logoraški odbor«, te odbor narodno-oslobodilačkog fonda, ili »Opskrbni odbor«, kako je u Zagrebu nazivan.

»Kulturno-prosvjetna djelatnost socijaldemokrata u Hrvatskoj u razdoblju od 1892—1907.« prilog je također vrijedan pažnje. Autor, Pribić R. Branka, naziva ga prvim dijelom šire zamišljene teme. Vremenski ga povezuje u razdoblje u kojem, od pojave prvog socijalističkog glasila »Slobode« (1892), započinje smišljeniji kulturno-prosvjetni rad među radništvom, i dostiže, kako kaže autor, najkvalitetniju tačku izražavajući se, poslije zabrane »Slobode«, u »Slobodnoj Rieči« (od 1906. »Riječi«) i »Razrednoj borbi«. Pošto je — na temelju tih glasila — analizirao uvjete pod kojima se odvijala kulturno-prosvjetna djelatnost i »zalaganje socijaldemokrata...«, autor iznosi ove djelatnosti, što je u ovoj oblasti istraživanja prvi pristup. Svu kulturno-prosvjetnu sadržinu štampe koju je proučio autor razvrstava u: književne priloge u užem smislu, književne kritike štampanih djela, stranih i domaćih, kritiku kazališta i likovnu umjetnost. Određeni kontinuitet kulturno-prosvjetnog rada u analiziranom razdoblju, zaključuje autor, otežavali su nedostatak inteligencije, naročito prvih godina, nepovoljni uvjeti zakona o štampi, a napose — nepismenost i alkoholizam radništva, što je tada smatrano osnovnim prosvjetnim problemom.

Među člancima u ostalim rubrikama širu pažnju privlači prilog Josipe Paver, arhivista Arhiva Hrvatske — »Rukopisna ostavština Ive Politea«. Pored biografskih podataka i podataka o djelatnosti I. Politea, Josipa Paver izvještava o veoma vrijednoj i sadržajno bogatoj ostavštini ovog vrsnog javnog radnika, publiciste i jednog od najvećih predstavnika jugoslavenske advokature, poznatog branitelja mnogih naprednih grupa i pojedinaca u kaznenim procesima. Ostavština se čuva u Arhivu Hrvatske u Zagrebu. Sadrži građu po grupama: 1. djelatnost advokatske kancelarije (32 kutije sa oko 1500 predmeta), 2. društvena djelatnost (14 grupa), 3. politička djelatnost (5 grupa) i 4. korespondencija, stampata i personalije.

U cjelini, gledajući kroz prvi broj, novi je Časopis na putu da zaista postane dobra znanstvena publikacija. Forma, rubrike i teme znalački su odabrani. Nadati se je da će osnovna sadržina biti, i tematski i po suradnicima, i proširena. Šteta je samo što je uređivački odbor ograničava na dva broja godišnje.

Ivan Cuculić

**KRČKI
ZBORNIK**

1

**KRK
1970**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 1

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ
PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

dr NIKOLA ŠPANJOL

RIKARD ŽIĆ
RUDOLF ŽIĆ

Ovaj je svezak uredio:
PETAR STRČIĆ

Nacrt korica:
dr BRANKO FUČIĆ